

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ПСИХОСОМАТИКА ЯК ГАЛУЗЬ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

підготовки Магістра
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми
Клінічна психологія

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «ПСИХОСОМАТИКА ЯК ГАЛУЗЬ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ» підготовки магістрів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 Психологія, за освітньою програмою Клінічна психологія

Розробник: Журавльова Олена Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Засекіна Л.В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної психології
протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Журавльова О.В.

© Журавльова О. В.,
2022р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціально-поведінкові науки	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120 / 4	053 Психологія Клінічна психологія Магістр	Рік навчання 1
		Семестр 2
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 14 год. Лабораторні 0 год. Індивідуальні 0 год.
ІНДЗ: 1		Самостійна робота 88 год.
		Консультації 8 год.
Мова навчання		Форма контролю: залік Українська

II. Інформація про викладача

ППП: Журавльова Олена Вікторівна

Науковий ступінь: доктор психологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри загальної та клінічної психології

Контактна інформація: 099 173 0865, zhuravlova.olena@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Освітній компонент «Психосоматика як галузь клінічної психології» зорієнтований на формування цілісної системи знань про зміст, причини, наслідки психосоматичних захворювань та їх психодіагностику. Ознайомлення здобувачів освіти з навчальним курсом сприятиме впровадженню у психологічну практику ефективних методик допомоги клієнту, а, відтак, їх професійному розвитку.

Освітній компонент належить до вибіркового, вивчається упродовж 2 семестру, формою контролю є залік.

2. Пререквізити: вивчення освітнього компонента базується на дисциплінах професійного циклу підготовки попередніх років навчання, зокрема: загальна психологія, психологія особистості, основи психотерапії, психодіагностика, соціальна психологія, клінічна психологія.

Метою викладання освітнього компонента є розширення уявлень про моделі виникнення психосоматичних порушень, формування практичних навичок їх діагностики та психокорекції.

Завдання освітнього компонента:

- ознайомлення з історією та тенденціями розвитку психосоматики;
- засвоєння основних теорій психосоматогенезу;
- виявлення в різних психотерапевтичних системах ресурсів подолання психосоматичних розладів;
- знання методів психологічної профілактики та корекції психосоматичних порушень.

1. Компетентності

Інтегральна компетентність (ІК). Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

ФК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1 Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 3 Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПРН 5 Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН 8 Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН 11 Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН 13 Вміти професійно застосовувати на практиці знання з медико-психологічних дисциплін.

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практичні	Лабора-торні	Сам.роб./К.	Методи та технології викладання	Форма контролю/Бали*
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади психосоматики							
Тема 1 .Сучасні уявлення про психосоматичні захворювання	15	2	2		10/1	лекція-дискусія	ДС/15
Тема 2. Психосоціальні чинники розвитку психосоматичної патології	15	2	2		10/1	лекція-дискусія	ДС/15
Разом за модулем 1	60	4	4		40/4	4	30
Змістовий модуль 2. Психологічний аналіз та корекція соматичних порушень							
Тема 3 Принципи та методи діагностики психосоматичного	23	2	2		18/1	лекція-дискусія	РМГ/15

хворого							
Тема 4. Психологічна характеристика осіб із захворюваннями різних систем організму.	21	2	2		16/1	лекція-дискусія	РЗ/К/15
Тема 5. Принципи та методи психокорекції психосоматичного порушення.	25	2	2		20/1	лекція-дискусія	РМГ/20
Разом за модулем 2	90	10	8		70/4	-	50
Разом за поточне оцінювання							90
Види підсумкових робіт							Бал
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)							10
Всього годин/ Балів	150	16	16		110/8	-	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (10 балів):

1. Розробити програму психологічної підтримки осіб із захворюваннями травної системи організму.
2. Представити результати відповідних напрацювань.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Проблеми зв'язку душі та тіла в історії філософії.
2. Поняття алекситимії.
3. Внутрішня картина хвороби.
4. Типи емоційного відношення хворих до своєї хвороби.
5. Фіксовані емоційно-негативні стани як психологічний чинник формування психосоматичних розладів.
6. Теорія особистісних профілей Данбар.
7. Психосоматика як результат порушення об'єктних стосунків
8. Психосоматика як результат дисфункції сімейних систем.
9. Теорія стреса Сельє та її значення для підтримки психічного здоров'я.
10. Організм як символ (Г.Гродек).
11. Біопсихосоціальна модель Іксюля.
12. Психологічні причини, що приводять до несвоєчасного діагностування соматичних порушень.
13. Механізми психологічного захисту і психосоматичні розлади.
14. Психосоматична концепція Енгель.
15. Теорія П.К.Анохіна про вплив емоційної нестабільності на соматичні розлади.
16. Анамнез життя як метод психосоматичної діагностики.
17. Бесіда як методи психосоматичної діагностики.
18. Концепція ворожості.
19. Копінг-поведінка, типи і стратегії.
20. Психосоматика в контексті культурно-історичного підходу.

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані інтегральну,

загальні та фахові компетентності.

Обов'язковими є: відвідування навчальних занять; активність під час практичних занять; своєчасне виконання завдань самостійної роботи; виконання модульних контрольних завдань; відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях.

Не допустимо: пропуск занять без поважних причин; запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених освітнім компонентом); порушення дисципліни; списування та плагіат.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті й оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів. Критерії поточного оцінювання знань здобувачів залежать від: повноти розкриття питання, цілісності, системності, вміння формулювати висновки тощо. Якщо студент не виступав на практичному занятті/не виконував заплановані письмові роботи чи не підготувався до нього його активність оцінюється в 0 балів.

Виконане ІНДЗ оцінюється у межах від 0 до 30 балів. План виконання індивідуально-дослідного завдання передбачає: 1) Опис психосоматичного порушення (на вибір здобувача освіти) з медичної точки зору; 2) Психологічний портрет особистості із психосоматичним порушенням; 3) Розробку системи психокорекції (можливі психотерапевтичні напрямки роботи, техніки, вправи). Варіанти психосоматичних захворювань Формат представлення – презентація. Критерії оцінки: 30-20 балів – вільно володіє обсягом матеріалу, вільно висловлює власні думки, повністю і якісно розкрив всі питання виявляючи особисту позицію що до них. 10-19 балів – вільно висловлює власні думки, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні помилки; 1-9 балів – не повністю з допущенням помилок розкрив всі питання; 0 балів – відповідь відсутня.

Отримана здобувачем освіти оцінка за виконання ІНДЗ додається до суми балів поточного контролю. Максимальна кількість балів за поточний контроль становить **100** балів.

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки. (<https://cutt.ly/tVoNO17>).

Студенти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

–3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/ї, участь у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 15 балів – за перше місце на II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, викладач може зарахувати відповідну тему згідно з розподілом балів за теми.

Підтвердження подається здобувачем освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з дисципліни. При цьому студент у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки. (<https://cutt.ly/tVoNO17>).

Несвоєчасне виконання завдання.

Студент, що з певних причин не відвідує лекції, зобов'язаний аргументувати свою відсутність і представити конспект пропущеного заняття. Якщо студент відсутній на практичному занятті, то, залежно від виду діяльності, передбаченого навчальною програмою, студент проходить усне опитування на пропущену тематику або демонструє навички роботи, що їх передбачено відповідним видом діяльності. Відсутність студента на ПМК оцінюється в «0» балів. Повторне написання ПМК можливе лише за наявності офіційного документу, який підтверджує вагому причину відсутності студента.

За умови участі студентів у навчанні з елементами **дуальної освіти** передбачено можливість самостійного опрацювання студентами матеріалів навчальних занять протягом одного дня на тиждень та зарахування їхніх результатів до загальної кількості балів поточного контролю.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів.

- Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки, пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Академічна доброчесність: виконані завдання магістрами мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями з опорою на представлені зразки оформлення необхідних для клінічних досліджень документів. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Дотримання правил навчальної етики та академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки, здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті 42 Закону України «Про освіту») :

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 2 бали). Перескладання відбувається із дозволу кафедри за наявності поважних причин.

V. Підсумковий контроль

Навчальним планом передбачено залік (2-ий семестр). Залік може бути виставлений за умови накопичення магістром не менше як 60 балів за поточне оцінювання.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Залік
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Обов'язкова література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С., Жидко М.Е. Психотерапія: учебник для вузов (психологические модели). – СПб.: Питер, 2003. – 472 с.
2. Дідковська Л. І. Психосоматика: основи психодіагностики та психотерапії: навч. посіб. / Л. І. Дідковська ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2016. - 264 с.
3. Журавльова О.В., Особливості соматизації в осіб із різним рівнем прокрастинації / О.В. Журавльова // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2020. – 2(22). С. 22-32.
4. Мозгова Г. Психосоматика: психологія і практика / Г. Мозгова, Т. Андрущенко. – 2018. - С .148- 155.
5. Практична психосоматика: діагностичні шкали : навчальний посібник / за заг. ред. О. О. Чабана, О. О. Хаустової. К: ВНТУ, 2018. 108 с.
6. Наказна І. М. Психосоматика: навч. посіб. / Наказна І. М. – Ніжин, 2017. – 132 с.
7. Хомуленко Т. Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб. / Т. Б. Хомуленко. - Вінниця: Нова Книга, 2019. – 120 с.

Додаткова література

1. Вітенко І.С. Зміни психіки при соматичних розладах – актуальна проблема медичної психології // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – №4 . – С. 31–32.
2. Кулаков С. А. Психосоматика. – СПб. : Речь, 2010. – 320 с
3. Максименко С.Д. Психологічна допомога тяжким соматично хворим: Навчальний посібник. / С.Д.Максименко, Н.Ф. Шевченко. – Київ: Міланік, 2007. – 115 с.
- 4.Максименко С. Д. Психологічна допомога тяжким соматичним хворим / С. Д. Максименко, Н. Ф. Шевченко : навч. посіб. – Київ–Ніжин : Міланік, 2007. – 115 с.
5. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2005. – 992с.
6. Фролова Ю. Г. Психосоматика и психология здоровья : учеб. пособ. – 2-е изд., перераб. и доп. / Ю. Г. Фролова. – Мн. : ЕГУ, 2003. – 172 с.